

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učitelstva — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse pise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2 —.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva šte. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 . 50 " za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama uje so proste poštnine.

To je grozno, to je kruto, to je nečloveško.

Taki obupni vzklici družinskih očetov nam prihajajo danadan, ker jim je država po šestih mesecih boleznih odtrgala draginjsko doklado, osebno in tudi vso družinsko.

Naj navajamo samo en vzgled:

Na bivšem Štajerskem službuje nadučitelj, ki ga zadeva tudi ta odredba. Ima 34 službenih let. Zbolel je že februarja 1919. leta, a je še kljub temu vztrajal v službi do januarja 1921. Ker ni mogel več vztrajati, je prosil z januarjem 1921 za dopust, ki ga je dobil do 30. aprila 1921. Bolezen je postala kronična in uradni zdravniki so izjavili, da je za nadaljnjo službo nesposoben. Prosil je 30. aprila za upokojitvev in do iste mu je bil podaljšan dopust.

Ima ženo in osem otrok. Od teh sta dva za silo preskrbljena, ostalih šest, v starosti eden in pol do 17 let, je pa ne preskrbljenih. Od teh je najstarejši sin v V. razredu realne gimnazije in hči v I. razredu meščanske šole, oba zelo pridna in nadarjena, ter mora zanje plačevati mesečno po 1000 K za vsakega, t. j. 2000 kron in še druge potrebščine mesečno.

Ker je omenjeni že nad šest mesecev na bolniškem dopustu — kljub temu, da je prosil 30. aprila za upokojitvev — in da ne dobiva 10% draginjske doklade, mu je bila odtrgana s 1. oktobrom t. l. njegova draginjska doklada in vsa draginjska doklada za družino in je prejel za cel mesec za osem (8!) oseb vsega 1345 K 41 vin.

Vprašamo samo: Kako naj preživi osem oseb en mesec s tem denarjem?!

Ta slučaj je taseu memento naših državnih upravi, kajti nesteto je slučajev, da ieže prošnje za upokojitvev nerešene in mesto preijemania polnih penzij z draginjskimi dokladami vred, se je sedaj odtrgala tem uradnikom draginjska doklada z rodbinsko doklado vred — po krivdi državne uprave.

To je drakonska odredba, ki ne sme obveljati in ne razumemo, kdo in kako bi je mogel zagrešiti. Če ni že prepozno,

zganite se merodajni faktorji, dokler še ne pritira obup družinske očete v — pogibeli in ne ugonob! s tem celih družin državnega uradništva! —k.

Drakonska naredba.*

Naredba o draginjskih dokladah državnih uslužbencev, razglašena v »Službenih Novinah« krajevine SFS št. 129 z dne 11. junija 1921 vsebuje v členu 23. sledečo kruto določbo:

«Ukaznim in neukaznim državnim uslužbencem in slugam, ki so bolni, torej odsotni zaradi zdravljenja in okrevanja, se izplačuje ta dnevna samo za dobo šestih mesecev v teku enega leta, ne glede na to, ali prebija čas boleznii iz euega kolektorskega leta v drugo. Onim, ki so izza dne 1. januarja t. l. že bolni tri mesece, je dne 30. junija ustaviiti izplačevanje draginjske doklade, ki bi jim pripadla po tej uredbi.»

Na podlagi instrukcije, ki so jo sedaj dobili šefi oddelkov v Sloveniji od finančnega ministristva, je z dnem 1. oktobra t. l. izvesti to določbo tako, da se vsem onim državnim uradnikom, ki so od 1. januarja t. l. več kot šest mesecev na bolniškem dopustu, ukine vsa osebna draginjska doklada in tudi draginjska doklada za ženo in otroke ter se iztirjajo enaki odtegljaji tudi za nazaj od 1. julija do 1. oktobra t. l., t. j. za dobo treh mesecev. Ti odtegljaji se bodo odtegnili onim, ki so z dnem 1. oktobra že v službi od draginjskih doklad, onim pa, ki so še bolni in ne morejo nastopiti službe ter vsled tega ne prejajajo draginjskih doklad, pa od plače.

Ta naredba ne bo zadela toliko onih, ki simulirajo, ker ti bodo sigurno nastopili svoje službe, kruto bo pa zadela vse one, ki so težko in resno bolni in ne morejo nastopiti svojih služb.

Draginjske doklade tvorijo danes glavni del dohodkov državnega uradnika, s katerimi se, je komaj v stanu preživljati sebe in družino; nikakor pa ne, če nasto-

* Poverjeništvu UJU v Ljubljani je odposlalo merodajnim faktorjem vlogo enake vsebine, kakor jo vsebuje ta članek. Uredn.

nijo kake izredne okoliščine, kakor je to ravno bolezen. V tem slučaju pa izgubi uradnik poleg svoje osebne draginjske doklade tudi vso doklado za družino in še cel svoje plače, ker se mu odteguje doklada za tri mesece za nazaj, izključeno je da bi moral živeti le teden dni samo od svoje sistemizirane plače, še manj pa, ker mu celo odtrga država še del plače.

Vzemimo slučaj državnega uradnika z 20 do 30 službenimi leti, očeta številne družine, ki je težko bolan in pričinja po šestih mesecih šele rekonvalescenco. Po izjavi uradnega zdravnika je njegova bolezen ozdravljiva. Ker mu država po šestih mesecih vzame osebno draginjsko doklado in vso rodbinsko doklado, mu s tem onemogoči nadaljnjo zdravljenje, ga s tem udarcem uniči moralno in izroči njega in vso družino lakoti in pogini.

Prekruta, da ne rečemo drakonska je taka določba v moderni državi! A ne samo s socialnega stališča, temveč tudi iz pravnega stališča se ta določba uničuje sama.

Moderna službena pragmatika dovoljuje uradnikom enoleten bolniški dopust — brez vsakih prikrajškov; ona mu omogoča po enem letu dopusta začasno upokojitvev in šele če se uradno izkaže bolezen za neozdravljivo, nastopi stalno upokojitvev.

Člen 23. omenjene naredbe nasprotuje vsem tem določbam. Pravica do enoletnega bolniškega dopusta je s to določbo uničena; začasne upokojitvev sedanje naredbe sploh ne poznajo in o konsekvenci stalne upokojitvev po 6 mesecih dopusta omenjena določba tudi ne govori.

In vendar je državni uradnik, če se ga po šestih mesecih boleznii upokoji manj kruto prizadet in materialno na boljšem, kot če se ga pusti aktivnega na dopustu in se mu odtegne draginjska in rodbinska doklada. Pokojnina s pripadajočimi draginjskimi dokladami je višja nego sama plača aktivnega uradnika, ne glede na to, da mu pri upokojitvi odpadejo tudi vrtnice za tri mesece nazaj.

Vsekakor bi bila upokojitvev po šestih mesecih boleznii tudi kruta določba in bi kazala ostrost države do državnega

uradnika, ki je služil vestno in zvesto 20 do 30 let državi. Zato si ne moremo misliti v moderni državi določbe, ki bi ne dala državnemu uradniku enoletnega bolniškega dopusta brez prikrajšav in ki ne bi predvidevala začasne upokojitvev.

Določba členu 23. omenjene naredbe je pa socialna in pravna krutost za državnega uradnika in poziva podpisana organizacija vse merodajne faktorje, da delujejo za nje ukinjenje — še predno se bo pričela izvajati in bo prinesla lakoto in pogin najbednejšim družinam državnega uradništva.

Zal je, da se je medtem že pričela ta kruta določba izvajati in se je 1. oktobra že odtegnila draginjska doklada vsem prizadetim. —k.

Službena pragmatika za drž. uradnike in učiteljstvo.

Z veliko naglico — morda celo prevzliko, ker se bojimo enakih pogrešk, kakor nam jih slika predstojajoči članek — se izdeluje sedaj zakon o državnih uradnikih. Obljubujemo nam, da nam že oktober prinese načrt, ki ga bo parlament tudi gotovo sprejel.

Bojimo se, da bodo uradniške organizacije premalo proučile načrt. Tudi učiteljstvo je prizadeto pri tem načrtu, ker tudi ono spada med državne uradnike in zahteva, da se ga uvrsti v ta zakon, ker noče biti državno uradništvo posebne, samosvoje kategorije; zato zahteva tudi svoje zastopstvo pri pretresanju načrta s strani organizacije državnih uradnikov.

Opozorjamo osrednje vodstvo UJU, da se pravočasno zavzame za primerno zastopstvo učiteljstva v komisijah; naše pokrajinske organizacije pa pozivamo, da zasledujejo to vprašanje posebno v tem oziru da bodo vse kategorije učiteljstva uvrščene tako, kakor smo že čisto stavili svoje zahteve, in da ne bo katera od kategorij morda neuvrščena ali pa prenizko uvrščena, kakor je bilo to meščanskošolsko učiteljstvo socialno-skrbstenih šol (za sline, gluhozome itd.) pri zadnjem zakonu o narodnih šolah.

LISTEK.

Počitnice v Mariboru.

Kakor kdo more, meščan na kmete, kmet v mesto.

Tako je tudi mene zaneslo v naše rivijersko mesto na severu — v Maribor.

Kot rojen Polenjec se nisem mogel vstaviti naguenju, da obiščem »Grajsko klet«. Tam sem videl vse stanove: ou udeležencey Porcijunkule do višje katoliške, pravoslavne in ruske duhovščine, od obrtnika do višjega uradnika.

Tako mora biti različen tudi govor.

Pri naši mizi so se zbrali razni stavovi. Razgovarjalo se je o nogometnem sportu. Prvi se je oglašil proti profesor, naglašujoč, da se mladina tako vtopi, da ni drugega ne dela kot brca in brca ter pri tem popolnoma pozabi na učenje.

Zagovornik sporta se je izmed drugih razlogov branil s sklepom odbora, češ, da pripuste le one, ki v šoli zadostujejo,

Pa se oglasi Sokol. Dokazuje, da njegovo društvo zadošča mladini v polnem obsegu ter izteče mnenje, da mladina ne sme biti glasna in preživa, čemur je zopet tretji ugovorjal.

Ker tam ni prišlo do zaključka, a sem imel časa na preostanjanje, začel sem se zapimati tudi za nogomet. Prepričal sem se, da je tudi ta igra, ako je v pravih mejah, odgojevalna. Med tekmo sem čutil na svojih nogah, kar ne morem povsem zameriti mladini.

Premišljevatii sem začel, kako bi se napeljalo še več živavnosti v telovadna orpištva, v telovadbo v osnovnih šolah.

Slišai mi je pripomogel.

Ob izletu mariborske sokske župe v narodnozavedno Središče, so me našle vrle kolegijne iz telovadnega tečaja v Mariboru samotno stopajočega ter me izvolile za varuha.

Nastop Sokola z vojaštvom me je tako prevzel in vglobil v premišljevanje, da sem se zbudil še le na ponovno vprašanje lepih varovank, kaj tako premišlujem.

Ko sem jim povedal, da me je veličanstvo nastopa tako prevzelo, povabile so me, naj se udeležujem predavanj.

Takoj drugi dan sem se oglašil. Na priprošnje lepih zaveznic se je sicer drugače nad vse prijazni vodja tečaja g. Šaup in vpoštevajoč tudi druge razloge nazadnje le odločil ter mi dovolil vstop.

Pa še ni bilo konec preskušnje. Isto željo kakor jaz je imel tudi višji šolski nadzornik.

Nisem se še popolnoma vglobil v predavanje, pa vstopi meni neznan gospod resnega obraza in nastopa. Ker je najprvo mene zares ogledaval, sem bil takoi na jasnem, kdo bi moral to biti; a en sam pa ni tako hitro sklepal. Šele na neko pojasnilo vodje tečaja se je njegovo oko umirilo in duša moja začela umirjevati.

Isto uro je nastopil tovariš Hočevar. Predaval je o batih. Bolj ko snov, dopadlo mi je predavanje iz metodičnega stališča, kar sem imel priliko pozneie pri vsaki uri in pri vsakem predavatelju opazovati.

Ako nastopa učitelj tako samozavestno, ni šment, da bi ne potegnii učenec za sabo in kakor se je godilo z mano, isto sem opazoval pri kolegijmah.

Od ure do ure večje zanimanje in nazadnje res ne vem, kje je bila večja pridnost, rečem le, da je odšlo 40 kolegij med narod istotako navdušenih, kot sem se sam navdušil in višja šolska oblast naj v tej smeri nadaljuje, pa nočemo meti srečno Jugoslavijo, ker dela se že na vseh poljih.

Tam sem se udeleževal predavanj zdravniškega tedna, kateri je imel največ uspeha med železničarji, ogledal razstavo in poslušal predavanje »Prohude«, ogledoval plakate dramske sekcije »Preporoda«, udeležil se zborovanja v Rog. Slatin, na katerega gledamo lahko vsi s ponosom ogledal si ljubljanski sejni ter se vrnil na svoj dom na počitnice, da vse te nitse uredim.

Največ lepih ur sem pa preživel v mariborskem učiteljsku, zato ključem vsem predavateljem in vsem lubežujivim edč. kolegijmah navdušen: Zdravo!

Janko Toman.

I. Državna skupščina UJU

dne 8. in 9. novembra 1921 v Zagrebu.

Iz Beograda smo prejeli: Temeljem sklepa glavnega odbora UJU se vrši letošnja I. državna skupščina v Zagrebu 8. in 9. novembra v dvorani hrvatske sabornice z dnevnim redom:

1. Otvoritev skupščine;
2. Izvolitev potrebnega števila odbora in tajnikov;
3. Poročilo o delu glavnega in nadzorstvenega odbora;
4. Referat o zakonu o narodnih šolah;
5. Predlog o spremembi pravil;
6. Proračun za leto 1921/22;
7. Slučajni predlogi poverjeništev in posrednih članov.

Glavni odbor stavi poverjeništvu na znanje in ravnanje sledeče:

1. Po členu 17. pravil tvorijo državno skupščino: člani glavnega širjega odbora UJU; člani poverjeništev; predsedniki okrajnih društev in odposlanci pokrajinskih skupščin do 10 članov (kjer pokrajinska skupščina ne izvoli svojih odposlancev, jih imenuje poverjeništvu).
2. Udeleženci skupščine po čl. 17. pravil naj se javijo glavnemu odboru UJU Beograd najdalje do 20. oktobra t. l. radi priprave stanovanj.
3. Istotako udeleženci člani posrednih društev, ki žele iti v Zagreb kot gosti, naj se pisмено javijo na adresu: Poverjeništvu UJU Zagreb, g. Josipu Skaviću, najdalje do 25. oktobra t. l.
4. Glavni odbor je napravil korake pri ministrstvu saobračaja in pri brodarstvenem sindikatu za znižano vožnjo ter upa isto doseči vsaj za polovično ceno tako, da vsi udeleženci skupščine plačajo od svojega kraja do Zagreba celo vozovnico, ki velja potem tudi za povratek.
5. Vsi člani glavnega odbora UJU iz cele kraljevine naj odpotujejo v Zagreb dan poprej tako, da bi glavni odbor mogel imeti svojo predhodno sejo na dan 7. novembra.

Za tajnika:

A. Mladenović,

član glavnega odbora.

Predsednik UJU:

Mih. Jović.

NB. 6. Za udeležence skupščine je zaprosen pri ministrstvu prosvete desetdnevni službeni dopust, ki bo nedvomno tudi dovoljen.

Na ta dopis, ki smo ga prejeli iz Beograda, sporočamo svojemu članstvu sledeče:

Naša stanovska in narodna dolžnost je, da se pozivimo v čim največjem številu odzovemo in mnogobrojno posetimo I. državno skupščino dne 8. in 9. novembra v Zagrebu.

Obvezno dolžnost udeležiti se skupščine, imajo po členu 17. pravil UJU:

1. Širji svet UJU, poverjeništvu Ljubljana, t. i. poleg ožjega sveta vsi predsedniki okrajnih društev. — Kjer je predsednik zadržan, naj ga zastopa namestnik.

2. Po en odposlanec vsakega okrajnega društva, ki naj ga imenuje predsednik društva.

Pod 1. in 2. imenovani imajo na skupščini glasovalno pravico.

Vse te udeležence naj prijavijo vsako okrajno društvo najkasneje do 18. oktobra t. l. strokovnemu taništvu UJU, poverjeništvu Ljubljana, da more vpslati pravočasno seznam udeležencev zaradi preskrbe stanovanj.

V čim najboljši obilnem številu naj pridejo na skupščino tudi gosti, da bo UJU, poverjeništvu Ljubljana častno zastopano. Ti gosti naj javijo svojo udeležbo naravnost UJU, poverjeništvu Zagreb (g. Josip Skavić) — Učiteljski Dom, da se jim nakažejo stanovanja.

Vozno ugodnost na progah državne železnice oskrbi UJU v Beogradu.

Za znižano voznino na južni progi vložimo tu, zato naj nam javijo društva za vsakega udeleženca, od katere postaje želi imeti izkaznico.

UJU, poverjeništvu Ljubljana.

Dne 30. septembra so imele uradniške organizacije posvetovanje o pragmatiki v Beogradu. Prisostvovali so tudi člani državne komisije za uradniško pragmatiko.

Na predlog posl. Reiserja so bile sprejete sledeče točke, ki zadevajo tudi učiteljstvo:

1. Aktivni državni uradniki smatrajo vprašanje in zahtevo, da se ob sprejetju pragmatike vsem dosedanjim penzionarjem nanovo regulirajo njihove mirovine, in sicer na podlagi novih določb za dotične službene razrede. Če bi se prejšnje službene pragmatike izpremenile glede plač, veljajo avtomatično nove določbe tudi za penzionarje.

2. Pri avtomatskem napredovanju ne sme ostati, temveč se mora najti modus, po katerem bi uradniki poleg avtomatično napredovali tudi po svoji pridnosti, marljivosti in strokovnem znanju.

Delegat državne komisije za izdelavo zakona, Vaso Petrović, je izjavil, da hoče oba predloga zastopati in delovati, da in komisija sprejme.

Centralni Savez Drž. nameštenika SHS in učiteljstvo.

Dne 1. oktobra se je ustanovil v Beogradu na podlagi sklepa delegatov beograjskih in pokrajinskih uradniških organizacij Centralni Savez Državnih Nameštenika za kraljevino SHS.

Že svoječasno smo razpravljali o tem vprašanju s pokrajinskega stališča in o črtali stališče našega poverjeništvu UJU do Osrednje zveze javnih nameščenecv. Navedli smo vse razloge iz katerih naša pokrajinska organizacija, kot taka, ne more pristopiti k Osrednji zvezi.

Povsem drugačno je pa stališče celokupne naše organizacije. Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva v Beogradu, do Centralnega Saveza Državnih Nameštenika. Poleg naših specijelnih interesov in stremiljenj, ki jih imamo in ki jih nečemo zastopati in dosežati potom naše centrale UJU, imamo tudi materialna in pravna vprašanja, ki so nam skupna in enaka z vsem ostalim državnim uradništvom. Konkretno nas vežejo vse navedbe o draginskih dokladah, nas bo vezala vse službena pragmatika in nas vežejo vse Potrošačke zadruge. In pa še drugih vprašanj, ki so nam skupna.

Ze zadnjic smo zavzeli stališče, da naše lokalne organizacije lahko pristopijo k centralni zvezi državnih nameščenecv le potom svoje centrale UJU v Beogradu. Sedaj, ko se je ustanovil Centralni Savez Državnih Nameštenika, je postalo to vprašanje zopet aktualno in prepuščamo njega rešitev naši centrali UJU v Beogradu; **povdarjamo pa, da je potreba že sedaj skupnega dela v zadevi revizije in prememb dosedanjih uradniških naredb, v zadevi službene pragmatike in v zadevi potrošačkih zadrug.**

To se predno tudi formalno naše UJU vstopi v Centralni Savez Državnih Nameštenika!

Potrošačke zadruge — draginja in učiteljstvo.

Na posvetovanju uradniških organizacij v Beogradu se je razpravljalo tudi o vrašanju naših uradniških konzumov — potrošačkih zadrug v pokrajinah.

Sklenilo se je: Vlado se pozivlje, da uredi poslovanje uradniških potrošačkih zadrug in da omogoči takojšnje delovanje pokrajinskih potrošačkih zadrug s

tem da jim kakoj nakaže obratni kapital iz odtegljajev, ki se že dalje časa pobirajo od činovništva.

Današnja privatna »Samopomoč« absolutno ne ustreza »svojemu namenu in je ustanovitev državnih gospodarskih zadrug že nujna potreba.

Učiteljstvo bo tvorilo ogromen del konsumentov teh zadrug. Dosedaj samo plačujemo za mle, a ne vemo — za kaj plačujemo, ker nam odtegljaji ne prinašajo še nobene koristi. Zato se nam zdi goreni predlog zelo umesten.

Z ustanovitvijo potrošačkih zadrug mora učiteljstvo gledati na to, da dobi tudi svoje zastopnike v njih, ki jih naj vsekakor nominira že prej potom svojih organizacij, da tako uveljavi tudi vpliv organizacije na zadruge in izbere gospodarsko najbolj večje ljudi iz svoje srede.

V zadnjem mesecu je bil uradniški stan zaradi naraščajoče draginje in sabe gospodarske politike najhuje prizadet. Stanovanja so se podražila za 400%, živila so se podražila za 50—100%, blago in druge življenjske potrebščine so se pa zaradi podražanja zopet podražila za 25 do 80% ali celo 100%. In vse to je uradniku neobhodno potrebno ter brez teh potrebščin, ki so vsebovane v teh poviskih, ne more izhajati.

Najprej je prizadelo uradništvo povojno povisjanje zaradi upeljane svobodne prehrane in trgovine ter odprave prehranjevalnih uradov in odredb, potem je moralo zopet uradništvo čuti valutno ureditev denarja in sedaj stanovanjsko ureditev; vsa ta gospodarska politika je izzvala neznošen pritisk na cene živil in življenjskih potrebščin, ker ni dovoljno ščitila neobhodnih potrebščin pred nemoralnim in odušičnim povisjanjem.

Draginske doklade so pa kljub temu ogromnemu povisjanju neobhodnih potrebščin in stanovanj še vedno isje.

Upravičeno gleda uradništvo zažeheno v potrošačke zadruge, da bi vsaj nekaj ublažile draginjo živil in potrebščin — če jo bodo!

Vsem šolskim vrtnarjem!

»Slovenski Sadjar« objavlja akcijo za nabavo divjakov za šolske drevesnice. Vsa ona šolska vodstva in šolski vrtnarji, ki do sedaj še nimaš lastnih sejalic, pa bi prihodnjop pomlad vendarle radi pričeli drevesnico, lahko dobe divjake iz državnih sejalic v Celju in Konjicah. Dobava se bo tako uredila, da se bo za posamezna okrajna glavarstva oziroma na bivšem Štajerskem, za sodne okraje poslalo blago skupno na kako šolo v središču okraja. Čudi ga bodo zapniki oddali posameznim šolskim vodstvom. (Na katero šolo naj se pošiljatev naslovi je navesti pri naročilu. Za kateri kraj bo več glasov, tja se bo poslalo.)

Do 10. oktobra t. l. naj torej vsa šolska vodstva ki žele divjake, določijo naročilo, in sicer iz bivše Kranjske na tovariša Frana Črnagoja, in ona iz bivše Štajerske na Andreja Skulja, oba nadzornika za šolske vrtove v Ljubljani pri vislem šolskem svetu.

Cene divjakov: I. izbor (čez 50 cm visoki) po 1 K; poseben izbor (čez 60 cm visoki) po 1.50 K.

Hruškovi divjaki so 20% dražji.

Denar za divjake + 5% pribitek za zavoj, manipulacijske stroške in voznino do določenega kraja je poslati obenem z naročilom tov. Črnagoju oziroma Skulju.

Vsa šolska vodstva nujno opozarjamo, da brez odloga pošljejo naročbo sigurno do 10. oktobra z denarjem vred. Na naročbo po 15. okt. t. l. se ne bo oziralo, še manj pa na povpraševanja spomlad prihodnjega leta, ker bodo vsi divjaki iz državnih in privatnih sejalic oddani že tekočo jesen.

Ob tej priliki opozarjam vsa šolska vodstva in šolske vrtnarje na naročbo »Slovenskega Sadjarja«. Zelo malo šol je do sedaj pristopilo k »Sadjarskemu društvu za Slovenijo«, dasi znaša članarina letno le 40 K, za kar dobe člani krasen list »Slovenskega Sadjarja«.

Poleg izdajanja lista ima društvo v svojem programu še druge važne načrte za pospeševanje sadjarstva v Sloveniji. Po svojih odsekih hoče skrbeti za razvojne trgovine, podpirati domačo sadno uporabo, preskrbovati svojim članom sadno drevje, divjake, cepiče orodje itd.

Dolžnost šolskih vodstev in učiteljev je da so člani »Sadjarskega društva za Slovenijo«. »Slovenski Sadjar« bo učiteljem izborni pripomoček pri kmetijskem pouku in kažipot pri šolskem vrtnarstvu.

Poskrbite, da bodo večji učenci sami člani »Sadjarskega društva«. Marsikateri učenc, ki sedaj ne ve, da izhaja »Slovenski Sadjar«, se bo tako z njim seznanil in

debil priliko, da spozna njegov program, dobi veselje do sadjarstva zlasti pa do strokovnega čtiva, katerega se naša mladina tako rada oziblje, ker je nikdo k temu ne navaša. Skrbite torej, da bo »Slovenski Sadjar« šolski mladini vedno na razpolago. Vsak list naj kroži med učenci in ne zapirajte ga v omare.

Vabim torej vse, ki se zanimate za šolsko vrtnarstvo, zlasti pa šolska vodstva in kraje šolske svete, pošljite še za tekoče leto članarino 40 K na upravništvo »Slovenskega Sadjarja« v Ljubljano, Linhartova ulica 12.

Poskrbite pa tudi, da bodo tudi premožni učenci naročili »Slov. Sadjarja«.

V listu imamo že svoji »Šolsko vrtnarski vestnik«, v katerem se bomo pogovorili o šolskem vrtnarstvu. Še enkrat vabim vse, ki se za stvar zanimate, primate pero in pisite, kakor sem že enkrat pozival v »Tovarišu«.

A. Skulj.

Splošna higijena in osnovna šola.

Za nova šolska berila sestavljajo strokovnjaki berilne sestavke o higijeni. Namen teh beril je, opozoriti mladino na razne bolezni, zlasti pa na one, ki povzročajo v narodu največ gorja in trpljenja. Nekaj sestavkov razpravlja o pomenu higijskih odredb in ukrepov zdravstvenih oblasti, da se na ta način obvaruje narod gorja, ki je največkrat vzrok moralni in duševni propasti širokih plasti.

Tudi v starih berilih je bilo nekaj higijskih sestavkov, in prav so prišli spretnemu učitelju. Po novejših berilih bo dana večja možnost šoli na vpliv higijskega pouka in nadejam se, da bo v tem oziru narodu mnogo pomagano. Reči pa moram, da tudi to ne bo izdatno dvignilo splošne higijene, če se bo šola posluževala le malih sestavkov iz beril. Če hočemo v higijskem oziru dvigniti narod na višjo stopinjo, moramo imeti vse kaj drugega pred očmi.

Nepobitno dejstvo je, da je zavisna kulturna višina vsakega naroda od njegove prosvete, ta pa je odvisna od šolskega. Dobro, vsestransko razvito šolstvo pa je odvisno od izobrazbe učiteljstva. Dajte nam vsestransko izobrazeno učiteljstvo in narod se bo kulturno hitro dvignil. Velik nedostatek naše izobrazbe je čiš ravno v pomankanju znanja o higijeni. Nikakor ne mislim s tem reči, da podi učitelj tudi kos zdravniku, ne — pač na mora biti toliko s splošno higijeno seznanjen, da more že nežno mladino ob vsaki priliki opozarjati na zdravstvene momente ter dajati odraslim nasvete in pruk v tej stvari. Ni štani v narodu, ki bi mogli za splošno higijeno več storiti kakor ljudskošolski učitelji. Dvoje širokih polj leži pred njim. Na obeh deluje lahko, to je v šoli med mladino in izven šole v občini.

S prvim dnevom pouka pričnemo lahko s higijeno in končamo v šoli z dnem, ko mladija šolo zapušča, — nadaljevalno pa lahko (kakoj z istimi učenci in učenkami izven šole v občini kot taki. Kako si to mislim, pojasnim v sledečem.

Vsak šolnik pozna ono mladostno vevanje prvega šolskega dne. Ti otroci, kako različni so: krepki, živi, tih, boleči, slabotni, slabo ali dobro opravljeni, snažni, ali nesnažni, skoraj vsak s svojo posebnostjo. Uredi jih, preglej jih in v prvi uri boš posegel po higijeni: Ravno sedi! Ti moraš biti snažen, umazane reke imaš in noge, to ni prav! Kakšna bo postelica, če ležeš s tako umazanimi nogami! Svečke pod nosom so grde. Kje imaš robc? — Reči mami, da te ostrizajo! Lep deček si, toda lase imaš skuštrane, kakor ciganeček. — Ti imaš parkelečke kakor mačka. Nohti morajo biti brezani in blata ne sme biti za nohtom! In ti Jakec, ali si lačen, da prstek grizeš? ni prav tač, tak deček, pa prstek sesal itd itd. Priateletu je začetek pouka higijene. Morbiti ne bo na vsaki šoli tako, smeni pa reči, da je malo izjem v celni kraljevini. Prvi temelji higijene so to — skrb za snago. Tvoja beseda ni ostala med šolskimi stenami, zrno nanka o higijeni je prodilo po malčkih v domove, vsreca skrbnih mamic, Marsikateri je zardelo lice, ko ji je pravil mali paglavček doma, kaj so rekli g. učitelj, v njenem sreču se je rodil sklep: »Od sedaj bom skrbela, da bo snažen.« — Tako vzklji neznanio seme, se razvije v bujno rastlino in obrodi stoteran sad. — Prišel sem v gorsko faro — na enorazrednico — 315 otrok sem imel. Koliko je bilo tu dela zlasti na polju higijene! Nisem obupal, vrzel sem se z vso energijo na to polje in sad molega dela mi je poplačal ves

I. Državna skupščina UJU

dne 8. in 9. novembra 1921 v Zagrebu.

Iz Beograda smo prejeli: Temeljem sklepa glavnega odbora UJU se vrši letošnja I. državna skupščina v Zagrebu 8. in 9. novembra v dvorani hrvatske sabornice z dnevnim redom:

1. Otvoritev skupščine;
2. Izvolitev potrebnega števila odbora in tajnikov;
3. Poročilo o delu glavnega in nadzorstvenega odbora;
4. Referat o zakonu o narodnih šolah;
5. Predlog o spremembi pravil;
6. Proračun za leto 1921/22;
7. Slučajni predlogi poverjeništev in posameznih članov.

Glavni odbor stavi poverjeništvu na znanje in ravnanje sledeče:

1. Po členu 17. pravil tvorijo državno skupščino: člani glavnega širjega odbora UJU; člani poverjeništev; predsedniki okrajnih društev in odposlanci pokrajinskih skupščin do 10 članov (kjer pokrajinska skupščina ne izvoli svojih odposlancev, jih imenuje poverjeništvu).
2. Udeleženci skupščine po čl. 17. pravil naj se javijo glavnemu odboru UJU Beograd najdalje do 20. oktobra t. l. radi priprave stanovanj.
3. Istotako udeleženci člani posameznih društev, ki žele iti v Zagreb kot gosti, naj se pisмено javijo na adresu: Poverjeništvu UJU Zagreb, g. Josipu Skaviću, najdalje do 25. oktobra t. l.
4. Glavni odbor je napravil korake pri ministrstvu saobračaja in pri brodarstvenem sindikatu za znižano vožnjo ter upa isto doseči vsaj za polovično ceno tako, da vsi udeleženci skupščine plačajo od svojega kraja do Zagreba celo vozovnico, ki velja potem tudi za povratek.
5. Vsi člani glavnega odbora UJU iz cele kraljevine naj odpotujejo v Zagreb dan poprej tako, da bi glavni odbor mogel imeti svojo predhodno sejo na dan 7. novembra.

Za tajnika:

A. Mladenović,

član glavnega odbora.

Predsednik UJU:

Mih. Jović.

NB. 6. Za udeležence skupščine je zaprosen pri ministrstvu prosvete desetdnevni službeni dopust, ki bo nedvomno tudi dovoljen.

Na ta dopis, ki smo ga prejeli iz Beograda, sporočamo svojemu članstvu sledeče:

Naša stanovska in narodna dolžnost je, da se pozivimo v čim največjem številu odzovemo in mnogobrojno posetimo I. državno skupščino dne 8. in 9. novembra v Zagrebu.

Obvezno dolžnost udeležiti se skupščine, imajo po členu 17. pravil UJU:

1. Širji svet UJU, poverjeništvu Ljubljana, t. i. poleg ožjega sveta vsi predsedniki okrajnih društev. — Kjer je predsednik zadržan, naj ga zastopa namestnik.

2. Po en odposlanec vsakega okrajnega društva, ki naj ga imenuje predsednik društva.

Pod 1. in 2. imenovani imajo na skupščini glasovalno pravico.

Vse te udeležence naj prijavijo vsako okrajno društvo najkasneje do 18. oktobra t. l. strokovnemu taništvu UJU, poverjeništvu Ljubljana, da more vpslati pravočasno seznam udeležencev zaradi preskrbe stanovanj.

V čim najboljši obilnem številu naj pridejo na skupščino tudi gosti, da bo UJU, poverjeništvu Ljubljana častno zastopano. Ti gosti naj javijo svojo udeležbo naravnost UJU, poverjeništvu Zagreb (g. Josip Skavić) — Učiteljski Dom, da se jim nakažejo stanovanja.

Vozno ugodnost na progah državne železnice oskrbi UJU v Beogradu.

Za znižano voznino na južni progi vložimo tu, zato naj nam javijo društva za vsakega udeleženca, od katere postaje želi imeti izkaznico.

UJU, poverjeništvu Ljubljana.

Dne 30. septembra so imele uradniške organizacije posvetovanje o pragmatiki v Beogradu. Prisostvovali so tudi člani državne komisije za uradniško pragmatiko.

Na predlog posl. Reiserja so bile sprejete sledeče točke, ki zadevajo tudi učiteljstvo:

1. Aktivni državni uradniki smatrajo vprašanje in zahtevo, da se ob sprejetju pragmatike vsem dosedanjim penzionarjem nanovo regulirajo njihove mirovine, in sicer na podlagi novih določb za dotične službene razrede. Če bi se prejšnje službene pragmatike izpremenile glede plač, veljajo avtomatično nove določbe tudi za penzionarje.

2. Pri avtomatskem napredovanju ne sme ostati, temveč se mora najti modus, po katerem bi uradniki poleg avtomatično napredovali tudi po svoji pridnosti, marljivosti in strokovnem znanju.

Delegat državne komisije za izdelavo zakona, Vaso Petrović, je izjavil, da hoče oba predloga zastopati in delovati, da in komisija sprejme.

Centralni Savez Drž. nameštenika SHS in učiteljstvo.

Dne 1. oktobra se je ustanovil v Beogradu na podlagi sklepa delegatov beograjskih in pokrajinskih uradniških organizacij Centralni Savez Državnih Nameštenika za kraljevino SHS.

Že svoječasno smo razpravljali o tem vprašanju s pokrajinskega stališča in o črtali stališče našega poverjeništvu UJU do Osrednje zveze javnih nameščenecv. Navedli smo vse razloge iz katerih naša pokrajinska organizacija, kot taka, ne more pristopiti k Osrednji zvezi.

Povsem drugačno je pa stališče celokupne naše organizacije. Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva v Beogradu, do Centralnega Saveza Državnih Nameštenika. Poleg naših specielnih interesov in stremiljenj, ki jih imamo in ki jih nečemo zastopati in dosežati potom naše centrale UJU, imamo tudi materialna in pravna vprašanja, ki so nam skupna in enaka z vsem ostalim državnim uradništvom. Konkretno nas vežejo vse navedbe o draginskih dokladah, nas bo vezala vse službena pragmatika in nas vežejo vse Potrošačke zadruge. In pa še drugih vprašanj, ki so nam skupna.

Ze zadnjic smo zavzeli stališče, da naše lokalne organizacije lahko pristopijo k centralni zvezi državnih nameščenecv le potom svoje centrale UJU v Beogradu. Sedaj, ko se je ustanovil Centralni Savez Državnih Nameštenika, je postalo to vprašanje zopet aktualno in prepuščamo njega rešitev naši centrali UJU v Beogradu; **povdarjamo pa, da je potreba že sedaj skupnega dela v zadevi revizije in prememb dosedanjih uradniških naredb, v zadevi službene pragmatike in v zadevi potrošačkih zadrug.**

To se predno tudi formalno naše UJU vstopi v Centralni Savez Državnih Nameštenika!

Potrošačke zadruge — draginja in učiteljstvo.

Na posvetovanju uradniških organizacij v Beogradu se je razpravljalo tudi o vrašanju naših uradniških konzumov — potrošačkih zadrug v pokrajinah.

Sklenilo se je: Vlado se pozivlje, da uredi poslovanje uradniških potrošačkih zadrug in da omogoči takojšnje delovanje pokrajinskih potrošačkih zadrug s

tem da jim kakoj nakaže obratni kapital iz odtegljajev, ki se že dalje časa pobirajo od činovništva.

Današnja privatna »Samopomoč« absolutno ne ustreza »svojemu namenu in je ustanovitev državnih gospodarskih zadrug že nujna potreba.

Učiteljstvo bo tvorilo ogromen del konsumentov teh zadrug. Dosedaj samo plačujemo za mle, a ne vemo — za kaj plačujemo, ker nam odtegljaji ne prinašajo še nobene koristi. Zato se nam zdi goreni predlog zelo umesten.

Z ustanovitvijo potrošačkih zadrug mora učiteljstvo gledati na to, da dobi tudi svoje zastopnike v njih, ki jih naj vsekakor nominira že prej potom svojih organizacij, da tako uveljavi tudi vpliv organizacije na zadruge in izbere gospodarsko najbolj večje ljudi iz svoje srede.

V zadnjem mesecu je bil uradniški stan zaradi naraščajoče draginje in sabe gospodarske politike najhuje prizadet. Stanovanja so se podražila za 400%, živila so se podražila za 50—100%, blago in druge življenjske potrebščine so se pa zaradi podražanja zopet podražila za 25 do 80% ali celo 100%. In vse to je uradniku neobhodno potrebno ter brez teh potrebščin, ki so vsebovane v teh poviskih, ne more izhajati.

Najprej je prizadelo uradništvo povojno povisjanje zaradi upeljane svobodne prehrane in trgovine ter odprave prehranjevalnih uradov in odredb, potem je moralo zopet uradništvo čuti valutno ureditev denarja in sedaj stanovanjsko ureditev; vsa ta gospodarska politika je izzvala neznošen pritisk na cene živil in življenjskih potrebščin, ker ni dovoljno štiti neobhodnih potrebščin pred nemoralnim in odušičnim povisjanjem.

Draginske doklade so pa kljub temu ogromnemu povisjanju neobhodnih potrebščin in stanovanj še vedno isje.

Upravičeno gleda uradništvo zažeheno v potrošačke zadruge, da bi vsaj nekaj ublažile draginjo živil in potrebščin — če jo bodo!

Vsem šolskim vrtnarjem!

»Slovenski Sadjar« objavlja akcijo za nabavo divjakov za šolske drevesnice. Vsa ona šolska vodstva in šolski vrtnarji, ki do sedaj še nimašo lastnih sejalic, pa bi prihodnjop pomlad vendarle radi pričeli drevesnico, lahko dobe divjake iz državnih sejalic v Celju in Konjicah. Dobava se bo tako uredila, da se bo za posamezna okrajna glavarstva oziroma na bivšem Štajerskem, za sodne okraje poslalo blago skupno na kako šolo v središču okraja. Čudi ga bodo zapniki oddali posameznim šolskim vodstvom. (Na katero šolo naj se pošiljatev naslovi je navesti pri naročilu. Za kateri kraj bo več glasov, tja se bo poslalo.)

Do 10. oktobra t. l. naj torej vsa šolska vodstva ki žele divjake, določijo naročilo, in sicer iz bivše Kranjske na tovariša Frana Crnagoja, in ona iz bivše Štajerske na Andreja Skulja, oba nadzornika za šolske vrtove v Ljubljani pri vislem šolskem svetu.

Cene divjakov: I. izbor (čez 50 cm visoki) po 1 K; poseben izbor (čez 60 cm visoki) po 1.50 K.

Hruškovi divjaki so 20% dražji.

Denar za divjake + 5% pribitek za zavoj, manipulacijske stroške in voznino do določenega kraja je poslati obenem z naročilom tov. Crnagoju oziroma Skulju.

Vsa šolska vodstva nujno opozarjamo, da brez odloga pošljejo naročbo sigurno do 10. oktobra z denarjem vred. Na naročbo po 15. okt. t. l. se ne bo oziralo, še manj pa na povpraševanja spomlad prihodnjega leta, ker bodo vsi divjaki iz državnih in privatnih sejalic oddani že tekočo jesen.

Ob tej priliki opozarjam vsa šolska vodstva in šolske vrtnarje na naročbo »Slovenskega Sadjarja«. Zelo malo šol je do sedaj pristopilo k »Sadjarskemu društvu za Slovenijo«, dasi znaša članarina letno le 40 K, za kar dobe člani krasen list »Slovenskega Sadjarja«.

Poleg izdajanja lista ima društvo v svojem programu še druge važne načrte za pospeševanje sadjarstva v Sloveniji. Po svojih odsekih hoče skrbeti za razvojne trgovine, podpirati domačo sadno uporabo, preskrbovati svojim članom sadno drevje, divjake, cepiče orodje itd.

Dolžnost šolskih vodstev in učiteljev je da so člani »Sadjarskega društva za Slovenijo«. »Slovenski Sadjar« bo učiteljem izborni pripomoček pri kmetijskem pouku in kažipot pri šolskem vrtnarstvu.

Poskrbite, da bodo večji učenci sami člani »Sadjarskega društva«. Marsikateri učenc, ki sedaj ne ve, da izhaja »Slovenski Sadjar«, se bo tako z njim seznanil in

debil priliko, da spozna njegov program, dobi veselje do sadjarstva zlasti pa do strokovnega čtiva, katerega se naša mladina tako rada oziblje, ker je nikdo k temu ne navaša. Skrbite torej, da bo »Slovenski Sadjar« šolski mladini vedno na razpolago. Vsak list naj kroži med učenci in ne zapirajte ga v omare.

Vabim torej vse, ki se zanimate za šolsko vrtnarstvo, zlasti pa šolska vodstva in kraje šolske svete, pošljite še za tekoče leto članarino 40 K na upravništvo »Slovenskega Sadjarja« v Ljubljano, Linhartova ulica 12.

Poskrbite pa tudi, da bodo tudi premožni učenci naročili »Slov. Sadjarja«.

V listu imamo že svoji »Šolsko vrtnarski vestnik«, v katerem se bomo pogovorili o šolskem vrtnarstvu. Še enkrat vabim vse, ki se za stvar zanimate, primate pero in pisite, kakor sem že enkrat pozival v »Tovarišu«.

A. Skulj.

Splošna higijena in osnovna šola.

Za nova šolska berila sestavljajo strokovnjaki berilne sestavke o higijeni. Namen teh beril je, opozoriti mladino na razne bolezni, zlasti pa na one, ki povzročajo v narodu največ gorja in trpljenja. Nekaj sestavkov razpravlja o pomenu higijskih odredb in ukrepov zdravstvenih oblasti, da se na ta način obvaruje narod gorja, ki je največkrat vzrok moralni in duševni propasti širokih plasti.

Tudi v starih berilih je bilo nekaj higijskih sestavkov, in prav so prišli spretnemu učitelju. Po novejših berilih bo dana večja možnost šoli na vpliv higijskega pouka in nadejam se, da bo v tem oziru narodu mnogo pomagano. Reči pa moram, da tudi to ne bo izdatno dvignilo splošne higijene, če se bo šola posluževala le malih sestavkov iz beril. Če hočemo v higijskem oziru dvigniti narod na višjo stopinjo, moramo imeti vse kaj drugega pred očmi.

Nepobitno dejstvo je, da je zavisna kulturna višina vsakega naroda od njegove prosvete, ta pa je odvisna od šolskega. Dobro, vsestransko razvito šolstvo pa je odvisno od izobrazbe učiteljstva. Dajte nam vsestransko izobrazeno učiteljstvo in narod se bo kulturno hitro dvignil. Velik nedostatek naše izobrazbe je ravno v pomankanju znanja o higijeni. Nikakor ne mislim s tem reči, da podi učitelj tudi kos zdravniku, ne — pač na mora biti toliko s splošno higijeno seznanjen, da more že nežno mladino ob vsaki priliki opozarjati na zdravstvene momente ter dajati odraslim nasvete in pruk v tej stvari. Ni štani v narodu, ki bi mogli za splošno higijeno več storiti kakor ljudskošolski učitelji. Dvoje širokih polj leži pred njim. Na obeh deluje lahko, to je v šoli med mladino in izven šole v občini.

S prvim dnevom pouka pričnemo lahko s higijeno in končamo v šoli z dnem, ko mladija šolo zapušča, — nadaljevalno pa lahko (kakoj z istimi učenci in učenkami izven šole v občini kot taki. Kako si to mislim, pojasnim v sledečem.

Vsak šolnik pozna ono mladostno vevanje prvega šolskega dne. Ti otroci, kako različni so: krepki, živi, tih, boleči, slabotni, slabo ali dobro opravljeni, snažni, ali nesnažni, skoraj vsak s svojo posebnostjo. Uredi jih, preglej jih in v prvi uri boš posegel po higijeni: Ravno sedi! Ti moraš biti snažen, umazane roke imaš in noge, to ni prav! Kakšna bo postelica, če ležeš s tako umazanimi nogami! Svečke pod nosom so grde. Kje imaš robc? — Reči mami, da te ostrizajo! Lep deček si, toda lase imaš skuštrane, kakor ciganeček. — Ti imaš parkelečke kakor mačka. Nohti morajo biti brezani in blata ne sme biti za nohtom! In ti Jakec, ali si lačen, da prstek grizeš? ni prav tačo, tak deček, pa prstek sesal itd. Priateji te je začel pouka higijene. Morda ti ne bo na vsaki šoli tako, smeni pa reči, da je malo izjem v cel kraljevini. Prvi temelji higijene so to — skrb za snago. Tvoja beseda ni ostala med šolskimi stenami, zrna nauka o higijeni je prodrla po malčkih v domove, vsreca skrbnih mamic. Marsikateri je zardelo lice, ko ji je pravil mali paglavček doma, kaj so rekli g. učitelj, v njenem sreču se je rodil sklep: »Od sedaj bom skrbela, da bo snažen.« — Tako vzklj neznanio seme, se razvije v bujno rastlino in obrodi stoteran sad. — Prišel sem v gorsko faro — na enorazrednico — 315 otrok sem imel. Koliko je bilo tu dela zlasti na polju higijene! Nisem obupal, vrzel sem se z vso energijo na to polje in sad molega dela mi je poplačal ves

trud in napor. Imel sem šestokrat priliko opazovati in primerjati svoje otroke z otroci sosedne občine, kjer ni bilo šole. Moji mali, — na licih zdravje, v opravi snaga in v kretnjah in govoru znak inteligence, — na onih brez šole pa zanemarjenost, topost in neotesanost.

Ne bom opisoval vse možnosti, ki se ti nudijo, da posežeš na polje higijene. Ni čudno, ni ure, da bi se ne nudila prilika od prvega do zadnjega šolskega dne. Treba ti je, da vidiš, slišiš in čutiš, in če imaš ljubezen do otrok in naroda, ne bo ti postala beseda pouka in navodila v glavi. Mnogo se da potom šolske mladine doseči. Z vednimi opomini, opozarjanjem na to in ono iz higijene, dosežeš, da prejde čut do higijene v meso in kri mladine; ta čut postane »altera natura«, katere se človek tudi v pozni starosti ne iznebi.

Mnogo doseže lahko dober in vreden učitelj za splošno umevanje higijene med šolskimi stenami, vendar je to le majhno zrnice proti onemu, kar lahko doseže izven šole pri šoli odrasli mladini, med občani in v srenji sploh. Delo za splošno higijeno med narodom sega v gospodarstvo, gospodinjstvo in v ekonomske posle občine.

Višji šolski svet poziva učiteljstvo na delo izven šole. Lepo in koristno je ter za kulturno povzdigo naroda neobhodno potrebno, da se briga učiteljstvo za prosvetno delo, da sodeluje pri raznih kulturnih društvih; toda važnejše se mi zdi delo učitelja izven šole na gospodarskem polju, učiteljice na gospodinjstvem. Proč z vseni oziri, nihče si ne bo umazal rok ob žuljevi desnici kmeta in čast in ugled učiteljice ne bo trpela v družbi počtene kmetice in kmečkega dekleta. Nikoli ne smemo pozabiti, da je vsa naša inteligenca kmetkega pokolenja. Čutiti moramo z ljudstvom; iz ljubezni do naroda se moramo skloniti, da dvignemo svoje brate in sestre na višjo stopinjo omike in izobrazbe — s tem pospešimo občo kulturo vsega naroda. V ponos in čast nam mora biti tako delo. V vzgled naj nam bodo Švedi in njihovi učitelji in učiteljice, ki so dali narodu najvišjo izobrazbo v vsej Evropi.

Gospodarsko polje nudi vsaki čas veliko prilik, kjer je treba poleg drugega upoštevati zlasti higijeno. Pogoji zdravja, ljudske sreče in tihe zadovoljivosti je dom — stanovanje. Ne smem reči, da so domovi in stanovanja splošno nedostatni in higijensko slabi, trditi pa smem, da je po veliki večini v našem narodu to socialno vprašanje nerešeno. Poglejmo kmetiške domove! Hiše po večini zidane v tleh, redko kje visoko pritlično, imajo majhna okna, slab tlak, tu in tam celo iz dlovice ali malte, stene vlažne, stropi nizki, okrog hiše gnoj ali gnojnica, veliko hiš je brez stranišča, če pa je, v stanju, da se bogu smili, navadno zelo oddaljeno od stanovanjskih delov — in sto in sto nedostatkov zlasti v zdravstvenem oziru. Pomen gnoja, gnojnih jam, naprava istih odvod gnojnice itd. — vsa ta gospodarska vprašanja so v ozki stiki z zdravstvenim vprašanjem. Tu treba poduka, predavanja in navodil. Uporabi svoj vpliv in znanje! Udari na gospodarsko srčno in če bo sledilo ljudstvo tvojim nasvetom ter spoznalo korist tvojega olmev higijene. Taki vplivi so nalezljivi. Sosed posnema sosed, in v celi občini boš opazil v kratkem gospodarski pokret. — Svetuj pri novih stavbah! V očeh imej zdravstveno stališče, razloži in svetuj iz gospodarskega stališča; oboje se vedno vjemata in spopadneta. Tako delovanje ima za ljudsko zdravje več pomena, kakor vsi zdravstveni predpisi in odredbe.

Učitelj si mora pridobiti tudi vpliv na občinsko gospodarstvo. Nešteto je tu prilik, pri katerih potrebujejo vaščani pametnega nasveta. Skoraj vse javne občinske naprave zadevajo tudi higijeno. Vodnjaki, vodovodi, ceste, pota, kanalizacije, napačališča, odredbe proti požarom, pokopališča, načrti novih hiš in stavb in še in še. Pred izvršbo teh naštetih projektov je treba mnogo tehtnih pomislekov, da se kaj ne udejstvi, kar bi povzročalo v poznejših časih nepravilne in gorje stanovanecem. — Marsikdo poreče: »Ta človek zahteva nekaj, kar spada v področje politične oblasti.« Ne rečem, da ni trditev prava, toda dobro poznam, kaj kakšen vpliv imajo politične oblasti na našega človeka. Največkrat za mnoge in važne občinske zadeve ter ukrepe politična oblast niti ne ve, šele ko je beseda v meso postala, se, ali pa še ne javijo dovršena dejstva oblastem. Nikogar ni dovoljkrat v občini, ki bi s kritičnim očesom presojal javne naprave, zato pa rečem,

da je ravno iz tega vidika poklican učitelj, da se interesira za to. Srečna občina, ki ima učitelja, ki se briga tudi še za kaj drugega v svojem okolišju, kakor samo za šolo.

Drugo nič manj važno polje je gospodinjstvo. Sem spada nauk o snagi, nega telesa, pripravljanje hrane, obleka in slednjič vzreja otrok. — »Snaga je pol zdravja,« pravi narodni pregovor, žal, da se globočina tega smisla te prislovice vse premalo uvažuje — in vendar je zavisno skoraj vse zdravje od snage. Nauk o snagi nudi neizčrpno snov učiteljicam za ljudska predavanja. — Negovanje telesa je med našim narodom še malo poznano in vendar je za zdravje neizmerno važnosti. — Priprava jedi in kuhanje — skoraj »tabula rosa« v širokih plasteh, — koliko bi se dalo na tem polju za ljudsko zdravje in splošno blaginjo doseči. Seveda treba bo biti v tej stroki podkovan. Tečna in zdrava hrana vzdržuje v ljudstvu zdravje in zadovoljnost. — Notranje gospodinjstvo je čisto zanemarjeno tako, da so taki domovi prava gnezda kužnim in drugim boleznim. — Nauk o oblačilih nam nudi prav posebno poglavje. Pogosto naletimo med narodom na svilo in žamet — toda to so pobeženi grobovi. Danes drvi vse za narodno nošo, lepa je in človeka mika, toda potrebnejše je privedi ljudstvo nazaj k priprostosti, domačnosti, kar je praktično, ceno in higijeno. Navajati bo treba ljudi k treznemu naziranjju, da se prične zopet stanu in higijeničnim zahtevam primerno oblačiti. Ni mi treba tu posebe poudarjati, da spada v to poglavje naprava in popravilo oblek — šivanje — ki je domena ljudsko-šolske učiteljice. — Vzreja otrok — poglavje zase s posebnim poudarkom na vse one točke, ki jih zahteva higijena. Ne rečem, da je to naloga učiteljice, vsekakor pa bi morala biti v vsaki občini oseba, ki pozna dobro in vsestransko to poglavje, da bi mogla poučevati zlasti mlade žene. Vzgojite matere, ki bodo razumele svojo zvišeno nalogo in bela žena smrt ne bo imela prilike kositi nežno cvetje, še predno se je razvilo.

»Vse lepo in prav,« poreče mnog. »ali učitelj in učiteljica nista v to poklicana, — giti nimata v to primerne izobrazbe.« Res je, da nimata za to primerne izobrazbe in to ni njihov greh, marveč bivše učne uprave. V lastni državi moramo v zadevi doseči spopolnila, učiteljice potrebuje temeljite reforme. — Kar se pa tiče poklica in dolžnosti učiteljstva, pomnimo, da je ljudski učitelj(ica) sol naroda. Če nima znanja v tem in onem, inteligentni je dovolj, da si nadaljuje svojo izobrazbo. On je prvi poklican srbeti za pouk in omiko ter kulturni napredek svojega naroda. — Res je, da je v vsakem okraju okrajni zdravnik, ali ta ne pride dostikrat iz svoje pisarne 1 km daleč v okraju. Kako naj skrbi za higijenske razmere, ko pa nima dostikrat radi drugih razmer in ovir nikakega upogleda v stvarni položaj ljudskih odnošajev. Seveda bi bila naloga tudi duhovščine in sploh vse inteligence, da bi se brigala za vsa zdravstvena vprašanja, toda kakor so stvari danes, je v to stvar najbolj poklican učitelj(ica). Vsak v svoji široki naj se oklene dela ter ga naj spopolnijo sporedno s svojo tozadevno nadaljnjo izobrazbo ter ga vrši do one dobe, ko bo poslala država iz svojih učnih zavodov v to svrhu naobražen naraščaj. Veliko in važno delo je to, ljudstvo bo hvaležno, oblasti pa ne smejo imeti zaprte oči in gluha ušesa.

Povzdiga splošne ljudske higijene je v našem narodu v celi kraljevini nujna kulturna potreba. Narod je drugače zdrav in krepak, toda pomanjkanje pojmovanja splošne higijene povzroča veliko umrljivost vspevsod. Čut do higijene se ne more dati masi čez noč, v enem letu, za to je treba časa, intenzivnega dela — za ta čut je treba narod vzgojiti ter gospodarsko dvigniti na ono višino, da bo mogel slediti vsem onim zdravstvenim predpisom in odredbam, ki imajo namen obvarovati ljudstvo nestrpeč in gorja pred raznimi epidemičnimi in drugimi boleznimi. Kakor zasmeh so se mi zdele čestokrat razne oblastvene naredbe, potem katerih so hoteli zatreti razširjenje pogubonosnih bolezni. Kako boš razkuževal, ko pa imaš gnojnico okrog hiše, v studencu in vodnjaku gnezdo bolezni. Bratec za bratcem, sestrica za sestrico nosi nerazkuženo obleko. — Sto in sto dejstev nam kliče: »Dajte ljudstvu najprimitivnejše pojme o splošni higijeni, da se dvigne v zdravstvenem umevanju na isto višino, kjer bodo s pridom popriete in pripomogle z dobrim zdravstvenim uspe-

ham odredbe in ukazi zdravstvenih oblasti.«

Na delo tovarištvo na tem polju! Če vzgojimo narod tako, da bo umeval vprašanje higijene, smo storili za njegovo blagostanje in srečo več, kakor z bodisika-terim drugim delom izven šole. Rešili smo s tem najvažnejše vprašanje — vprašanje zdravja.

Franc Skulj.

Pravilnik o ustroju šol za slabo nadarjene otroke.

§ 1. Ime in značaj šol.

Šole za slabo nadarjeno dečo se nazivajo pomožne šole in so javni učni in vzgojevalni zavodi, ki spadajo k osnovnemu šolstvu.

§ 2. Namen.

Namen pomožnih šolam je vzgoja in izobrazba manj nadarjenih otrok obolega spola za koristne člane človeške družbe.

Ta namen dosežajo po lastnem ustroju vzgoje in pouka ter na ta način nadomeščajo pouk osnovne šole.

§ 3. Ustanavljanje in vzdrževanje

1. Pomožne šole se ustanavljajo in vzdržujejo iz istih sredstev kakor osnovne šole, kolikor niso združene z internati in ne prevzame njih vzdrževanja država.

2. Pomožne šole in razredi se odpirajo po potrebi za posamezna šolska okrožja. Ustanoviti jih je v krajih, kjer je najmanj 12 otrok, primernih za pomožno šolo.

3. Za otroke iz krajev, kjer ni pomožnih šol, je v okrožnem središču ustanoviti vzporedno s pomožno šolo tudi internat.

§ 4. Sprejem v pomožno šolo.

1. V pomožno šolo se sprejemajo:

a) otroci, ki so 1—2 leti brezuspešno hodili v osnovno šolo;

b) taki, ki se tukaj spoznajo za slabo nadarjene.

2. V pomožno šolo se ne sprejemajo:

a) popolni bebeci (idioti), imbecilni (slabotnejši);

b) slepi, gluhoonemi, epileptični;

c) nrazno pokvarjeni;

č) normalni, ki so zaostali le zaradi zunanjih vzrokov.

3. Podrobni predpisi, kako je otroke, ki so zavezani hoditi v šolo, sprejemati v pomožno šolo, se izdajo s posebno odredbo.

4. O sprejemu odloča posebna komisija, katere sestavo in poslovanje se določi s posebnimi predpisi.

§ 5. Uprava šol in zavodov.

1. Vrhovno vodstvo in uprava pomožnih šol pripada šolskemu oblastvu.

2. Kjer so pomožne šole združene z internati, preide njih uprava na državno oblastvo za zaščito dece, ki izda v sporazumu z naučno upravo poseben pravilnik s podrobnimi določili o upravi internata in drugim potrebnimi določili.

3. Pouk nadzira v vsakem primeru zakonito šolsko oblastvo. Učne načrte predpisuje in odobruje višji šolski svet, ki mu je šola v vseh učnih zadevah neposredno podrejena.

§ 6. Šolski zdravnik.

Splošno telesno odgojo otrok in zdravstvene razmere na šoli nadzira šolski zdravnik. O tem se izdajo posebni predpisi.

§ 7. Nadzorstvo.

Pedagoško-didaktično nadzorstvo pomožnih šol je poverjeno nadzorovalnim osebam, ki opravljajo pedagoško-didaktično nadzorstvo šol za gluhooneme, slepe in zanemarjene otroke. O nadzorovalnih organov je pričakovati, da so temeljito in praktično poučeni o vzgoji vseh teh vist abnormalne dece.

§ 8. Učno osebje.

1. Učno osebje je državno in spada, tudi če je šola združena z internatom, pod naučno upravo; sestoji pa iz ravnatelja, strokovnih in po potrebi tudi iz pridelnih učiteljev.

2. Verouk je poverjen enemu izmed katehetov, ki so nameščeni na javnih ljudskih ali na meščanskih šolah, ali drugemu duhovniku, ki je izprašan za poučevanje verouka za ljudske šole. Imeti pa mora toliko posebnega strokovnega znanja, da lahko uspešno poučuje na tem zavodu.

3. Rokotvorni pouk, ženska ročna dela in slične predmete poučuje posebna strokovna učna oseba, ki je za ta predmet strokovno usposobljena. Imeti pa mora toliko strokovnega znanja o posebnostih te dece, da lahko uspešno poučuje na tem zavodu.

4. Za ravnatelja ali stalnega strokovnega učitelja se sme imenovati le tista učna oseba, ki ima zrelostno preizkušnjo in učno usposobljenost za obče ljudske šole in strokovno preizkušnjo za poučevanje na pomožni šoli; da se ravnatelj namesti stalno, mora imeti najmanj triletno prakso na istem zavodu.

5. Učne osebe, ki poučujejo rokotvorni pouk, ženska ročna dela in tem slične predmete kakor tudi verouk, se nastavijo na pomožni šoli samo, če imajo zadostno število tedenskih ur in če so najmanj tri leta uspešno delovale na pomožni šoli.

6. Da se vzgoje porabni učitelji za pomožne šole, se smejo začasno pridelnjevali tem šolam

tudi učitelji, ki imajo preizkušnjo učne usposobljenosti za ljudske šole in so najmanj pet let poučevali na osnovnih (ljudskih) šolah. Stalno pa se nastavijo taki učitelji šele, ko so se praktično pripravljali najmanj eno leto na pomožni šoli ter prebili strokovno preizkušnjo za poučevanje na pomožnih šolah pred posebno komisijo, ki jo je postavilo višje šolsko oblastvo. (Uradni list št. 88 iz leta 1921.)

§ 9. Prejemki.

1. Ravnatelj in strokovni učitelj na pomožni šolah dobivajo vsakokratne plače, doklade in pokojnino kakor strokovni učitelji gluhoonemnic, šol za slepce in enakih zavodov, oziroma kakor strokovni učitelji meščanskih šol; v vsakem primeru iz državnih sredstev.

2. Pri določitvi čimovnih stopnje in za določitev pokojnine se vračunavajo vsa službena leta, prebita na osnovnih (ljudskih) šolah; dve službeni leti na zavodu pa veljata za tri službena leta.

3. Strokovno neusposobljeni pridelnji učitelji na pomožnih šolah prejemajo poleg svoje plače, ki jim redno pripada na osnovni šoli, tudi nagrado, ki jo določajo zakoni ali naredbe o službenih prejemkih začasnih učiteljev na takih šolah.

4. Ravnatelj prejema za vodstvo poleg plače tudi letno nagrado v isti izmeri kakor ravnatelj gluhoonemnic in enakih zavodov ali ravnatelj meščanskih šol. Ta nagrada je všteta v pokojnino.

§ 10. Vodstvo.

1. Vodstvo pomožne šole opravlja za to strokovno izobražen ravnatelj. Poleg vodstva zavoda glede pouka, vzgoje in običajnih administrativnih poslov ima ravnatelj nalogo, dajati javnosti in staršem pojasnila v zdravstveno-pedagoških vprašanjih ter udeleževati vse naredbe, ki so v prid učencem pomožne šole.

3. Ravnatelj mora biti skrb, da tudi vzgaja potrebne učitelje za pomožno šolo in jih uvaja v posebnosti tega pouka ter opravlja običajne posle z učiteljstvom, kolikor jih za pomožno šolo posebnih odredb.

4. Ravnatelj poučuje do 10 učnih ur na teden, kadar pa je na popolnem zavodu dovolj usposobljenega učiteljstva, se sme ravnatelj oprostiti razrednega pouka. To dovoljuje višji šolski svet.

5. Glede vsega delovanja je ravnatelj odgovoren vrhovnemu šolskemu oblastvu, ki mu je šola podrejena, ter mora mesečno poročati o stanju, uspehih in podavati eventualne predloge.

§ 11. Dolžnosti učiteljev.

1. Učiteljstvo se je dolžno ravnati po predpisih, ki jih obseza zakonodaja za učiteljstvo osnovnih šol, kolikor ni posebnih odredb za učiteljstvo pomožnih šol.

2. Učitelji so dolžni poučevati do 20 ur na teden. Razen tega se morajo, kolikor to določa poseben službeni red, udeleževati nadzorstva in ponavljalnega pouka ter sodelovati pri oskrbovanju inventarjev, učnih pripomočkov in učil, knjižnic in drugih pisarniških poslov na zavodu.

3. Za nadstevilne ure prejemajo učitelji posebno nagrado v izmeri, ki je za to običajna na šolah za gluhooneme in enaki kakor tudi na meščanskih šolah.

4. Nadzorstvo in ponavljalni pouk izven šolskega časa se prišteva k nadstevilnim uram.

§ 12. Učna obveznost.

1. Za vse učence pomožne šole velja šolska obveznost do dovršene dobe, do katere so zavezani hoditi v šolo, po potrebi v sporazumu s starši tudi preko nje.

2. Ker je vzgojni namen pomožne šole posebne važnosti, se zaradi počasnega razvoja otrok ne dovoljuje predčasen izstop.

3. Slabo nadarjene otroke šolsko oblastvo lahko prisiljuje, da hodijo v pomožno šolo.

§ 13. Učni načrt.

1. Učne predmete, učni načrt in število učnih ur za posamezne predmete v posameznih razredih določa in potrjuje višji šolski svet po predlogu učiteljske konference.

2. Učni jezik je slovenski.

§ 14. Notranja uredba.

1. Število učencev v enem razredu ne presežaj števila 12; za vsakih 6 nadstevilnih otrok je odprtih vzporednico.

2. Podrobna določila o organizaciji pomožnih šol, o vzgoji in pouku, o oskrbi in drugi notranji uredbi pomožnih šol izda višji šolski svet.

§ 15. Skrb za izpuščene gojence.

1. Pomožna šola skrbi, kolikor more in kolikor ima sredstev, za izpuščene gojence tak, da jih priporoča za obrtne učence in da jih podpira drugače, da napredujejo in da se zaposlujejo in uveljavljajo kot koristni člani človeške družbe.

2. O vsakem posameznem učencu vodi pomožna šola osebno popisnico tudi za čas v poslojski dobi.

§ 16. Prehodno določilo.

Vse dosedaj izdane odredbe o organizaciji, pouku itd. pomožnih šol je urediti v smislu te naredbe, ki stopi v veljavo s šolskim letom 1921—1922.

V Ljubljani, dne 19. avgusta 1921.

Pokrajinska uprava.

Oddelek za prosveto in vere.

Po naročilu pokrajinskega namestnika šef oddelka za prosveto in vere:

dr. Skaberné s. r.

trud in napor. Imel sem čestokrat priliko opazovati in primerjati svoje otroke z otroci sosedne občine, kjer ni bilo šole. Moji mali, — na licih zdravje, v opravi snaga in v kretnjah in govoru znak inteligence, — na onih brez šole pa zanemarljivo tožnost in neotesanost.

Ne bom opisoval vse možnosti, ki se ti nudijo, da posežeš na polje higijene. Ni čueva, ni ure, da bi se ne nudila prilika od prvega do zadnjega šolskega dne. Treba ti je, da vidiš, slišiš in čutiš, in če imaš ljubezen do otrok in naroda, ne bo ti poostala beseda pouka in navodila v glavi. Mnogo se da potom šolske mladine doseči. Z vednimi opominji, opozarjanjem na to in ono iz higijene, dosežeš, da prejde čut do higijene v meso in kri mladine; ta čut postane »altera natura«, katere se človek tudi v pozni starosti ne iznebi.

Mnogo doseže lahko dober in vesten učitelj za splošno umevanje higijene med šolskimi stenami, vendar je to le majhno zrnice proti onemu, kar lahko doseže izven šole pri šoli odrasli mladini, med občani in v srenji sploh. Delo za splošno higijeno med narodom sega v gospodarstvo, gospodinjstvo in v ekonomske posle občine.

Višji šolski svet poziva učiteljsko na delo izven šole. Lepo in koristno je ter za kulturno povzdigo naroda neobhodno potrebno, da se briga učiteljsko za prosvetno delo, da sodeluje pri raznih kulturnih društvih; toda važnejše se mi zdi delo učitelja izven šole na gospodarskem polju, učiteljice na gospodinjstvem. Proč z vseni oziri, nihče si ne bo umazal rok ob žuljevi desnici kmeta in čast in ugled učiteljice ne bo trpela v družbi počtne kmetice in kmečkega dekleta. Nikoli ne smemo pozabiti, da je vsa naša inteligenca kmetškega pokolenja. Čutiti moramo z ljudstvom; iz ljubezni do naroda se moramo skloniti, da dvignemo svoje brate in sestre na višjo stopinjo omike in izobrazbe — s tem posejimo občo kulturo vsega naroda. V ponos in čast nam mora biti tako delo. V vzgled naj nam bodo Švedi in njihovi učitelji in učiteljice, ki so dali narodu najvišjo izobrazbo v vsej Evropi.

Gospodarsko polje nudi vsaki čas veliko prilik, kjer je treba poleg drugega upoštevati zlasti higijeno. Pogoji zdravja, ljudske sreče in tihe zadovoljivosti je dom — stanovanje. Ne smem reči, da so domovi in stanovanja splošno nedostadni in higijensko slabi, trditi pa smem, da je po veliki večini v našem narodu to socialno vprašanje nerešeno. Poglejmo kmetiške domove! Hiše po večini zidane v tleh, redko kje visoko pritlično, imajo majhna okna, slab tlak, tu in tam celo iz dlovice ali malte, stene vlažne, stropi nizki, okrog hiše gnoj ali gnojnica, veliko hiš je brez stranišča, če pa je, v stanju, da se bogu smili, navadno zelo oddaljeno od stanovanjskih delov — in sto in sto nedostatkov zlasti v zdravstvenem oziru. Pomen gnoja, gnojnih jam, naprava istih odvod gnojnice itd. — vsa ta gospodarska vprašanja so v ozki stiki z zdravstvenim vprašanjem. Tu treba poduka, predavanja in navodil. Uporabi svoj vpliv in znanje! Udari na gospodarsko srčno in če bo sledilo ljudstvo tvojim nasvetom ter spoznalo korist tvojega olmev higijene. Taki vplivi so nalezljivi. Sosed posnema sosed, in v celi občini boš opazil v kratkem gospodarski pokret. — Svetuj pri novih stavbah! V očeh imej zdravstveno stališče, razloži in svetuj iz gospodarskega stališča; oboje se vedno vjemata in spopadajeta. Tako delovanje ima za ljudsko zdravje več pomena, kakor vsi zdravstveni predpisi in odredbe.

Učitelj si mora pridobiti tudi vpliv na občinsko gospodarstvo. Nešteto je tu prilik, pri katerih potrebujejo vaščani pametnega nasveta. Skoraj vse javne občinske naprave zadevajo tudi higijeno. Vodnjaki, vodovodi, ceste, pota, kanalizacije, napajališča, odredbe proti požarom, pokopališča, načrti novih hiš in stavb in še in še. Pred izvršbo teh naštetih projektov je treba mnogo tehtnih pomislekov, da se kaj ne udejstvijo, kar bi povzročalo v poznejših časih neprilike in gorje stanovalcem. — Marsikdo poreče: »Ta človek zahteva nekaj, kar spada v področje politične oblasti.« Ne rečem, da ni trditev prava, toda dobro poznam, kaj kakšen vpliv imajo politične oblasti na našega človeka. Največkrat za mnoge in važne občinske zadeve ter ukrepe politična oblast niti ne ve, šele ko je beseda v meso postala, se, ali pa še ne javijo dovršena dejstva oblastem. Nikogar ni dovoljkrat v občini, ki bi s kritičnim očesom presojal javne naprave, zato pa rečem,

da je ravno iz tega vidika poklican učitelj, da se interesira za to. Srečna občina, ki ima učitelja, ki se briga tudi še za kaj drugega v svojem okoliščju, kakor samo za šolo.

Druge nič manj važno polje je gospodinjstvo. Sem spada nauk o snagi, nega telesa, pripravljanje hrane, obleka in slednjič vzreja otrok. — »Snaga je pol zdravja,« pravi narodni pregovor, žal, da se globočina tega smisla te drislovice vse premalo uvažuje — in vendar je zavisno skoraj vse zdravje od snage. Nauk o snagi nudi neizčrpno snov učiteljicam za ljudska predavanja. — Negovanje telesa je med našim narodom še malo poznano in vendar je za zdravje neizmerno važnosti. — Priprava jedi in kuhanje — skoraj »tabula rosa« v širokih plasteh, — koliko bi se dalo na tem polju za ljudsko zdravje in splošno blaginjo doseči. Seveda treba bo biti v tej stroki podkovan. Tlačna in zdrava hrana vzdržuje v ljudstvu zdravje in zadovoljnost. — Notranje gospodinjstvo je čisto zanemarjeno tako, da so taki domovi prava gnezda kužnim in drugim boleznim. — Nauk o oblačilih nam nudi prav posebno poglavje. Pogosto naletimo med narodom na svilo in žamet — toda to so pobeženi grobovi. Danes drvi vse za narodno nošo, lepa je in človeka mika, toda potrebnejše je privedi ljudstvo nazaj k priprostosti, domačnosti, kar je praktično, ceneno in higijeno. Navajati bo treba ljudi k treznemu naziranjju, da se prične zopet stanu in higijeničnim zahtevam primerno oblačiti. Ni mi treba tu posebe poudarjati, da spada v to poglavje naprava in popravilo oblek — šivanje — ki je domena ljudsko-šolske učiteljice. — Vzreja otrok — poglavje zase s posebnimi poudarkom na vse one točke, ki jih zahteva higijena. Ne rečem, da je to naloga učiteljice, vsekakor pa bi morala biti v vsaki občini oseba, ki pozna dobro in vsestransko to poglavje, da bi mogla poučevati zlasti mlade žene. Vzgojite matere, ki bodo razumele svojo zvišeno nalogo in bela žena smrt ne bo imela prilike kositi nežno cvetje, še predno se je razvilo.

»Vse lepo in prav,« poreče mnog. »ali učitelj in učiteljica nista v to poklicana, — giti nimata v to primerne izobrazbe.« Res je, da nimata za to primerne izobrazbe in to ni njihov greh, marveč bivše učne uprave. V lastni državi moramo v zadevi doseči spopolnila, učiteljske potrebuje temeljite reforme. — Kar se pa tiče poklica in dolžnosti učiteljskega, pomnimo, da je ljudski učitelj(ica) sol naroda. Če nima znanja v tem in onem, inteligentni je dovolji, da si nadaljuje svojo izobrazbo. On je prvi poklican srbeti za pouk in omiko ter kulturni napredek svojega naroda. — Res je, da je v vsakem okraju okrajni zdravnik, ali ta ne pride dostikrat iz svoje pisarne 1 km daleč v okraju. Kako naj skrbi za higijenske razmere, ko pa nima dostikrat radi drugih razmer in ovir nikakega upogleda v stvarni položaj ljudskih odnošajev. Seveda bi bila naloga tudi duhovščine in sploh vse inteligence, da bi se brigala za vsa zdravstvena vprašanja, toda kakor so stvari danes, je v to stvar najbolj poklican učitelj(ica). Vsak v svoji široki naj se oklene dela ter ga naj spopolnjuje sporedno s svojo tozadevno nadaljnjo izobrazbo ter ga vrši do one dobe, ko bo poslala država iz svojih učnih zavodov v to svrlo naobražen naraščaj. Veliko in važno delo je to, ljudstvo bo hvaležno, oblasti pa ne smejo imeti zaprte oči in gluha ušesa.

Povzdiga splošne ljudske higijene je v našem narodu v celi kraljevini nujna kulturna potreba. Narod je drugače zdrav in krepak, toda pomanjkanje pojmovanja splošne higijene povzroča veliko umrljivost vspevsod. Čut do higijene se ne more dati masi čez noč, v enem letu, za to je treba časa, intenzivnega dela — za ta čut je treba narod vzgojiti ter gospodarsko dvigniti na ono višino, da bo mogel slediti vsem onim zdravstvenim predpisom in odredbam, ki imajo namen obvarovati ljudstvo nestrč in gorja pred raznimi epidemičnimi in drugimi boleznimi. Kakor zasmeh so se mi zdele čestokrat razne oblastvene naredbe, potem katerih so hoteli zatreti razširjenje pogubonosnih bolezni. Kako boš razkuževal, ko pa imaš gnojnico okrog hiše, v studencu in vodnjaku gnezdo bolezni. Bralec za bratcem, sestrica za sestrico nosi nerazkuženo obleko. — Sto in sto dejstev nam kliče: »Dajte ljudstvu najprimernejše pojme o splošni higijeni, da se dvigne v zdravstvenem umevanju na isto višino, kjer bodo s pridom popriete in pripomogle z dobrim zdravstvenim uspe-

hom odredbe in ukazi zdravstvenih oblasti.«

Na delo tovarišstvo na tem polju! Če vzgojimo narod tako, da bo umeval vprašanje higijene, smo storili za njegovo blagostanje in srečo več, kakor z bodisika-terim drugim delom izven šole. Rešili smo s tem najvažnejše vprašanje — vprašanje zdravja.

Franc Skulj.

Pravilnik o ustroju šol za slabo nadarjene otroke.

§ 1. Ime in značaj šol.

Šole za slabo nadarjeno dečo se nazivajo pomožne šole in so javni učni in vzgojevalni zavodi, ki spadajo k osnovnemu šolstvu.

§ 2. Namen.

Namen pomožnih šolam je vzgoja in izobrazba manj nadarjenih otrok obolega spola za koristne člane človeške družbe.

Ta namen dosežajo po lastnem ustroju vzgoje in pouka ter na ta način nadomeščajo pouk osnovne šole.

§ 3. Ustanavljanje in vzdrževanje

1. Pomožne šole se ustanavljajo in vzdržujejo iz istih sredstev kakor osnovne šole, kolikor niso združene z internati in ne prevzame njih vzdrževanja država.

2. Pomožne šole in razredi se odpirajo po potrebi za posamezna šolska okrožja. Ustanoviti jih je v krajih, kjer je najmanj 12 otrok, primernih za pomožno šolo.

3. Za otroke iz krajev, kjer ni pomožnih šol, je v okrajnem središču ustanoviti vzporedno s pomožno šolo tudi internat.

§ 4. Sprejem v pomožno šolo.

1. V pomožno šolo se sprejemajo:

a) otroci, ki so 1—2 leti brezuspešno hodili v osnovno šolo;

b) taki, ki se tukaj spoznajo za slabo nadarjene.

2. V pomožno šolo se ne sprejemajo:

a) popolni bebeci (idioti), imbecilni (slabotnejši);

b) slepi, gluho-nemi, epileptični;

c) nrazno pokvarjeni;

č) normalni, ki so zaostali le zaradi zunanjih vzrokov.

3. Podrobni predpisi, kako je otroke, ki so zavezani hoditi v šolo, sprejemati v pomožno šolo, se izdajo s posebno odredbo.

4. O sprejemu odloča posebna komisija, katere sestavo in poslovanje se določi s posebnimi predpisi.

§ 5. Uprava šol in zavodov.

1. Vrhovno vodstvo in uprava pomožnih šol pripada šolskemu oblastvu.

2. Kjer so pomožne šole združene z internati, preide njih uprava na državno oblastvo za zaščito dece, ki izda v sporazumu z naučno upravo poseben pravilnik s podrobnimi določili o upravi internata in drugim potrebnimi določili.

3. Pouk nadzira v vsakem primeru zakonito šolsko oblastvo. Učne načrte predpisuje in odobruje višji šolski svet, ki mu je šola v vseh učnih zadevah neposredno podrejena.

§ 6. Šolski zdravnik.

Splošno telesno odgojo otrok in zdravstvene razmere na šoli nadzira šolski zdravnik. O tem se izdajo posebni predpisi.

§ 7. Nadzorstvo.

Pedagoško-didaktično nadzorstvo pomožnih šol je poverjeno nadzorovalnim osebam, ki opravljajo pedagoško-didaktično nadzorstvo šol za gluho-neme, slepe in zanemarjene otroke. O nadzorovalnih organov je pričakovati, da so temeljito in praktično poučeni o vzgoji vseh teh vist abnormalne dece.

§ 8. Učno osebje.

1. Učno osebje je državno in spada, tudi če je šola združena z internatom, pod naučno upravo; sestoji pa iz ravnatelja, strokovnih in po potrebi tudi iz prideljanih učiteljev.

2. Verouk je poverjen enemu izmed katehetov, ki so nameščeni na javnih ljudskih ali na meščanskih šolah, ali drugemu duhovniku, ki je izprašan za poučevanje verouka za ljudske šole. Imeti pa mora toliko posebnega strokovnega znanja, da lahko uspešno poučuje na tem zavodu.

3. Rokotvorni pouk, ženska ročna dela in slične predmete poučuje posebna strokovna učna oseba, ki je za ta predmet strokovno usposobljena. Imeti pa mora toliko strokovnega znanja o posebnostih te dece, da lahko uspešno poučuje na tem zavodu.

4. Za ravnatelja ali stalnega strokovnega učitelja se sme imenovati le tista učna oseba, ki ima zrelostno preizkušnjo in učno usposobljenost za obče ljudske šole in strokovno preizkušnjo za poučevanje na pomožni šoli; da se ravnatelj namesti stalno, mora imeti najmanj triletno prakso na istem zavodu.

5. Učne osebe, ki poučujejo rokotvorni pouk, ženska ročna dela in tem slične predmete kakor tudi verouk, se nastavljajo na pomožni šoli samo, če imajo zadostno število tedenskih ur in če so najmanj tri leta uspešno delovale na pomožni šoli.

6. Da se vzgoje porabni učitelji za pomožne šole, se smejo začasno prideljati tem šolam

tudi učitelji, ki imajo preizkušnjo učne usposobljenosti za ljudske šole in so najmanj pet let poučevali na osnovnih (ljudskih) šolah. Stalno pa se nastavljajo taki učitelji šole, ko so se praktično pripravljali najmanj eno leto na pomožni šoli ter prebili strokovno preizkušnjo za poučevanje na pomožnih šolah pred posebno komisijo, ki jo je postavilo višje šolsko oblastvo. (Uradni list št. 88 iz leta 1921.)

§ 9. Prejemki.

1. Ravnatelj in strokovni učitelj na pomožni šolah dobivajo vsakokratne plače, doklade in pokojnino kakor strokovni učitelji gluho-nemi, šol za slepce in enakih zavodov, oziroma kakor strokovni učitelji meščanskih šol; v vsakem primeru iz državnih sredstev.

2. Pri določitvi čimovnih stopnje in za določitev pokojnine se vračunavajo vsa službena leta, prebita na osnovnih (ljudskih) šolah; dve službeni leti na zavodu pa veljata za tri službena leta.

3. Strokovno neusposobljeni prideljeni učitelji na pomožnih šolah prejemajo poleg svoje plače, ki jim redno pripada na osnovni šoli, tudi nagrado, ki jo določajo zakoni ali naredbe o službenih prejemkih začasnih učiteljev na takih šolah.

4. Ravnatelj prejema za vodstvo poleg plače tudi letno nagrado v isti izmeri kakor ravnatelj gluho-nemij in enakih zavodov ali ravnatelj meščanskih šol. Ta nagrada je všteta v pokojnino.

§ 10. Vodstvo.

1. Vodstvo pomožne šole opravlja za to strokovno izobražen ravnatelj. Poleg vodstva zavoda glede pouka, vzgoje in običajnih administrativnih poslov ima ravnatelj nalogo, dajati javnosti in staršem pojasnila v zdravstveno-pedagoških vprašanjih ter udeleževati vse naredbe, ki so v prid učencem pomožne šole.

3. Ravnatelja mora biti skrb, da tudi vzgaja potrebne učitelje za pomožno šolo in jih uvaja v posebnosti tega pouka ter opravlja običajne posle z učitelstvom, kolikor ni za pomožno šolo posebnih odredb.

4. Ravnatelj poučuje do 10 učnih ur na teden, kadar pa je na popolnem zavodu dovolj usposobljenega učiteljskega, se sme ravnatelj oprostiti razrednega pouka. To dovoljuje višji šolski svet.

5. Glede vsega delovanja je ravnatelj odgovoren vrhovnemu šolskemu oblastvu, ki mu je šola podrejena, ter mora mesečno poročati o stanju, uspehih in podavati eventualne predloge.

§ 11. Dolžnosti učiteljev.

1. Učiteljstvo se je dolžno ravnati po predpisih, ki jih obseza zakonodaja za učiteljstvo osnovnih šol, kolikor ni posebnih odredb za učiteljstvo pomožnih šol.

2. Učitelji so dolžni poučevati do 20 ur na teden. Razen tega se morajo, kolikor to določa poseben službeni red, udeleževati nadzorstva in ponavljalnega pouka ter sodelovati pri oskrbovanju inventarjev, učnih pripomočkov in učil, knjižnic in drugih pisarniških poslov na zavodu.

3. Za nadstevilne ure prejemajo učitelji posebno nagrado v izmeri, ki je za to običajna na šolah za gluho-neme in enaki kakor tudi na meščanskih šolah.

4. Nadzorstvo in ponavljalni pouk izven šolskega časa se prištevata k nadstevilnim uram.

§ 12. Učna obveznost.

1. Za vse učence pomožne šole velja šolska obveznost do dovršene dobe, do katere so zavezani hoditi v šolo, po potrebi v sporazumu s starši tudi preko nje.

2. Ker je vzgojni namen pomožne šole posebne važnosti, se zaradi počasnega razvoja otrok ne dovoljuje predčasen izstop.

3. Slabo nadarjene otroke šolsko oblastvo lahko prisiljuje, da hodijo v pomožno šolo.

§ 13. Učni načrt.

1. Učne predmete, učni načrt in število učnih ur za posamezne predmete v posameznih razredih določa in potrjuje višji šolski svet po predlogu učiteljske konference.

2. Učni jezik je slovenski.

§ 14. Notranja uredba.

1. Število učencev v enem razredu ne presežaj števila 12; za vsakih 6 nadstevilnih otrok je otvoriti vzporednico.

2. Podrobna določila o organizaciji pomožnih šol, o vzgoji in pouku, o oskrbi in drugi notranji uredbi pomožnih šol izda višji šolski svet.

§ 15. Skrb za izpuščene gojence.

1. Pomožna šola skrbi, kolikor more in kolikor ima sredstev, za izpuščene gojence tak, da jih priporoča za obrtne učence in da jih podpira drugače, da napredujejo in da se zaposlujejo in uveljavljajo kot koristni člani človeške družbe.

2. O vsakem posameznem učencu vodi pomožna šola osebno popisnico tudi za čas v šolski dobi.

§ 16. Prehodno določilo.

Vse dosedaj izdane odredbe o organizaciji, pouku itd. pomožnih šol je urediti v smislu te naredbe, ki stopi v veljavo s šolskim letom 1921—1922.

V Ljubljani, dne 19. avgusta 1921.

Pokrajinska uprava.

Oddelek za prosveto in vere.

Po naročilu pokrajinskega namestnika šef oddelka za prosveto in vere:

dr. Skaberné s. r.